

Digitalizacija osobnih fondova u Državnom arhivu u Bjelovaru

Senad Adulović

Potreba za digitalizacijom osobnih fondova Rudolfa Fingerhuta i Nikole Ashenreitera javila se iz nekoliko objektivnih razloga. Prije svega zbog adekvatnijeg korištenja izvornika u obilježavanju 100. godišnjice početka i završetka Prvog svjetskog rata, omogućavanja kvalitetnije dostupnosti gradiva zbog velikog interesa istraživača te zbog sudjelovanja Državnog arhiva u Bjelovaru u nacionalnom programu digitalizacije arhivskog, knjižničnog i muzejskog gradiva i pokretanja projekta „Hrvatska kulturna baština“.

Osobni fond Rudolf Fingerhut (HR-DABJ-430)

Rudolf Fingerhut rođen je 1880. godine u Sisku. Vojnu službu započeo je 1901. u 16. pješačkoj pukovniji u kojoj je službovao do kraja rata 1918. i bio njezin zadnji zapovjednik. Od 1919. do 1925. godine bio je namještenik u Prvoj hrvatskoj štedionici u Bjelovaru, a od 1935. do 1941. radio je u jednoj bjelovarskoj trgovačkoj tvrtci. Uspostavom NDH u proljeće 1941. ponovo je mobiliziran u djelatnu vojnu službu sa službom u Bjelovaru koju je vršio do kolovoza 1943. kada je demobiliziran. Nakon rata živio je u Zagrebu gdje je i umro 1969.

Ostavštinu Rudolfa Fingerhuta donirao je njegov sin Leo 1998. godine, a podijeljena je između Državnog arhiva u Bjelovaru i Gradskog muzeja u Bjelovaru. Naknadno, 2004. godine, predao je Državnom arhivu u Bjelovaru nekoliko izvornih skica sa ratišta u Srbiji. Tako je bjelovarski arhiv preuzeo arhivsko gradivo koje sadrži dokumente 16. pješačke pukovnije, dokumente o civilnoj i vojnoj službi Rudolfa Fingerhuta, slike s ratišta u Srbiji i Rusiji, vojne skice s ratišta i stampe, a u Gradskom muzeju nalazi se uniforma Rudolfa Fingerhuta, foto-albumi s ratišta i posuđe 16. pješačke pukovnije. Dokumenti osobnog fonda Rudolf Fingerhut često su se koristili

Iskaznica Nikole Aschenreitera kao pripadnika Narodne zaštite u Bjelovaru (HR-DABJ-1201-5 Digitalna zbirka Nikola Aschenreiter)

u istraživanju i organiziranju izložbi na temu Prvog svjetskog rata.

Gradivo je predano u Arhiv u omotnicama velikog formata (veličina A3), s popisom sadržaja na poleđini svakog omota. Iznimka je spomenar 16. pješačke pukovnije koji je ukoričen i u formi knjige. Priprema gradiva za digitalizaciju bila je ujedno prilika za arhivističko sređivanje osobnog fonda. Gradivo je razvrstano u sedam serija: Vojna služba Rudolfa Fingerhuta, Vojne medalje, Dokumenti 16. pješačke pukovnije, Vojne skice s ratišta, Fotografije, Mirnodopska služba Rudolfa Fingerhuta, Stampati.

U seriji o vojnoj službi nalaze se dokumenti koje je morao prikupiti kao kandidat za mjesto djelatnog časnika u 16. pješačkoj pukovniji, dokumenti potrebni za ženidbu, službeni dokumenti iz vremena djelatne službe, dokumenti o napredovanju i premještanju, osobni kartoni i listovi, dokumenti o ranjavanju, kao i dokumenti o službovanju u oružanim snagama NDH

(npr. zapovijed o mobilizaciji 1941. i zapovijed o postavljenju za zapovjednika mjesta Bjelovar).

Serija vojnih medalja jedinstvena je po tome što osim službenih dokumenata o dodjeli medalja za zasluge na ratištu i u službi (srebrna i brončana medalja za zasluge) sadrži i crteže odlikovanja koje je nacrtao sam Fingerhut. U seriji se nalazi i statut propisan od strane austrougarskog Ministarstva rata iz 1917. godine o dodjeli medalja za zasluge.

Kao zadnji zapovjednik 16. pješačke pukovnije Rudolf Fingerhut sačuvao je dosta dokumenata pukovnije iz vremena prije Prvog svjetskog rata i vremena provedenog na bojištima u Srbiji i Rusiji. Sačuvana je mobilizacijska objava od 26. srpnja 1914., dokumenti o ukidanju i preustroju 16. pješačke pukovnije iz 1919., kazališni program s potpisima časnika iz 1912., ratni dnevnik pukovnije sa datumima i mjestima bojevanja u razdoblju od kolovoza 1914. do kolovoza 1916. godine (*Kriegskalender*

Skice položaja 16. pješačke pukovnije prije prelaska Drine i položaj na dan 6. kolovoza 1914. (HR-DABJ-1201-4 Digitalna zbirka Rudolf Fingerhut)

des k.u.k. *Warasdiner Infanterieregiment Nr. 16*), jubilarne markice povodom obilježavanja 333. godine osnivanja 16. pješačke pukovnije. Posebno treba istaknuti spomenar 16. pješačke pukovnije (*Gedenkbuch des Offizierskorps des k.u.k. Warasdiner Infanterieregiments*) ukoričen u smeđu kožu, koji sadrži potpise časnika prije odlaska na ratište u Srbiju, sliku austrougarskih časnika s časnicima japanske carske vojne misije prilikom njihove posjete 16. pješačkoj pukovnici 22. srpnja 1914., ilustraciju uniformiranih časnika sa oznakama 16. pješačke pukovnije i uspomenu na tečaj albanskog jezika 7. travnja 1914. s potpisima polaznika.

U posebnu seriju izdvojene su originalne rukom crtane skice položaja 16. pješačke pukovnije iz kolovoza 1914. prije forsiranja rijeke Drine, situacije nakon prelaska Drine i prvih borbenih djelovanja protiv srpskih postrojbi narednih dana. Skice su složene kronološkim redom kako bi se pratio ratni put pukovnije, od rasporeda postrojbi 16. pješačke pukovnije na granici sa Kraljevinom Srbijom u istočnoj Bosni s 5. na 6. kolovoza 1914. godine, do položaja pukovnije 18. kolovoza 1914. u 12 sati s ucrtanim pravcima napada na srpske položaje i skicom rasporeda postrojbi u noći sa 18. na 19. kolovoza 1914. kod mjesta Kozjak.

U bjelovarskom arhivu pohranjen je tek manji dio fotografija jer ih je većina donirana Gradskom muzeju u Bjelovaru. Od postojećih fotografija formirana je digitalna serija koja sadrži fotografije nastale na tri ratišta, srpskom, ruskom i talijanskom.

Fotografije daju uvid u dio vojničke svakodnevnice u pozadini i na ratištu, a nastale su na vojnim vježbalištima prilikom smotre postrojbi, u prostoru vojarne, u zemunicama i prilazima bojišnici. Sačuvana je samo jedna izvorna fotografija iz vojničkih dana na kojoj se nalazi Rudolf Fingerhut, dok su ostale „fotografije“ u stvari kopirani preslici izvornih fotografija. Važno je napomenuti da su u digitalnoj podzbirci neke fotografije virtualno izdvojene iz drugih serija i umetnute u seriju fotografija kao što je primjerice ona snimljena prilikom posjeta japanskih časnika 16. pješačkoj pukovnici 1914. koja se izvorno se nalazi u spomenaru pukovnije.

Nakon završetka rata i uspostave Kraljevine SHS Rudolf Fingerhut se posvetio civilnom životu. Iz tog razdoblje sačuvani su dokumenti o njegovom umirovljenju izdani od strane austrijskog vojnog ureda za likvidaciju u Beču, priznavanje invaliditeta i mirovine od strane Ministarstva vojske i mornarice Kraljevine SHS, potvrda iz 1920. o statusu činovnika u bjelovarskoj filijali Prve hrvatske štedionice i uvjerenje Komande vojnog okruga u Bjelovaru iz 1922. da mu se može izdati putovnica za putovanje u Austriju, Njemačku i Čehoslovačku.

U seriju stampata uvršteni su dokumenti različitog sadržaja koje je Rudolf Fingerhut prikupio tijekom svog vojnog službovanja. U seriji se posebno ističe, zbog svog grafičkog dizajna, bon austrijskog društva Crvenog križa iz 1882. Pored toga serija još sadrži narudžbenicu za službeni spomenar vojske Austro-Ugarske Monarhije i logorski vjesnik njemačkih oružanih snaga stacioniranih u Bjelovaru iz 1943. godine.

Fond je digitaliziran 2019. godine u Državnom arhivu u Bjelovaru bez angažiranja vanjskih suradnika. Digitalizirano gradivo pohranjeno je u TIFF obliku. Fotografije su digitalizirane u rezoluciji od 1200 dps, a tekstualni dokumenti u rezoluciji od 600 dps. Gradivo je organizirano u 71 mapi i 442 datoteke u veličini od 23,5 GB i sastavni je dio matične Digitalne zbirke HR-DABJ-1201 pod nazivom HR-DABJ-1201-4 Digitalna zbirka Rudolf Fingerhut.

Osobni fond Nikola Aschenreiter (HR-DABJ-1380)

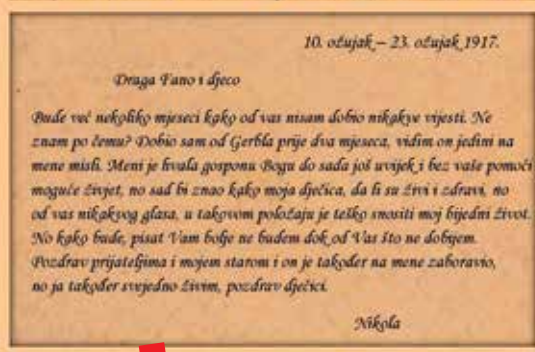
Osobni fond Nikola Aschenreitera primljen je u Državni arhiv u Bjelovaru kao privatna donacija gradiva koja sadrži osobne dokumente Nikole Aschenreitera iz vremena Prvog i Drugog svjetskog rata. Najvrijedniji dokumenti u fondu su dopisnice pisane za vrijeme boravka na ruskom bojištu i u ruskom zarobljeništvu u vremenu od 1914. do 1917. godine.

Nikola Aschenreiter rođen je 1885. u Koprivnici, a kao dijete doselio je s roditeljima u Bjelovar. Prije odlaska u rat živo je u Bjelovaru i bio je veleposjednik. Mobiliziran je u srpnju 1914. u austrougarsku vojsku i služio je u 3. bataljonu tvrđavskog topništva u Przemyslu u Galiciji koja je tada bila najveća austrougarska pojasna tvrđava na sjeveru Austro-Ugarske Monarhije.

Nakon duge opsade ruske postrojbe osvojile su tvrđavu i grad 22. ožujka 1915. i pri tome zarobile veliki broj austrougarskih vojnika. Kroz sadržaj dopisnica može se pratiti ratni i zarobljenički put Nikole Aschenreitera. Nakon zarobljavanja prvo određište bilo je mjesto Tver, koje se nalazi u Tverskoj oblasti sjeverozapadno od Moskve. Nakon toga prebačen

Fotografija satnika I. klase Rudolfa Fingerhuta (HR-DABJ-1201-4 Digitalna zbirka Rudolf Fingerhut)

Pisma Nikole Aschenreitera iz zarobljeništva (HR-DABJ-1201-5 Digitalna zbirka Nikola Aschenreiter)

je u mjesto Sapažok u Ryazanskoj oblasti jugoistočno od Moskve, u kojem je boravio do 1. srpnja 1915. kada je prebačen na posjed baruna M. V. Palunina koji se nalazio u selu Avdotinka nedaleko od Shilova, isto u Ryazanskoj oblasti u kojem je ostao do kraja zarobljeništva.

Osobni fond je digitaliziran u prosincu 2014. i siječnju 2015. godine od strane djelatnika Državnog arhiva u Bjelovaru. Prije digitaliziranja gradivo je tehnički sređeno i pripremljeno za digitaliziranje.

Izvorno arhivsko gradivo digitalizirano je u TIFF obliku u rezoluciji od 600 dps. Digitalna zbirka sadrži 67 mapa i 186 datoteka u veličini od 2,78 GB. Digitalizirano gradivo podijeljeno je po sadržaju u dvije osnovne serije (mape) koje sadrže osobne dokumente Nikole Aschenreitera i pisma iz Rusije, a unutar svake serije digitalizirani dokumenti su sadržajno razvrstani u podserije (mape). Svaka stranica

izvornog dokumenta je digitalizirana i spremljena u podseriju po pripadajućem sadržaju. Digitalna zbirka je sastavni dio matične Digitalne zbirke HR-DABJ-1201 pod nazivom HR-DABJ-1201-5 Digitalna zbirka Nikola Aschenreiter.

U prvoj seriji nalaze se osobni dokumenti Nikole Aschenreitera izdani tijekom Drugog svjetskog rata od strane vlasti NDH (iskaznica Narodne zaštite, iskaznica pripadnika oružanih snaga NDH i iskaznica za živežne namirnice) te porezna iskaznica Narodnog odbora kotara Bjelovar s podacima o plaćenom porezu u razdoblju od 1956. do 1957. godine.

U drugoj seriji nalaze se digitalizirana pisma s ruskog ratišta i iz ruskog zarobljeništva. U izvorniku su sačuvane 72 dopisnice pisane u razdoblju od 4. kolovoza 1914. do 1. rujna 1917. U digitalnom obliku dopisnice su kronološki razvrstane u podserije po godinama, a unutar godina po datumima. Zbog mehaničkih oštećenja izvornoga gradiva ispod svake digitalizirane dopisnice napisan je prijepis izvornog teksta u čistopisu zbog lakšeg čitanja i razumijevanja.

Izvorni dokumenti nastali tijekom rata, bilo kao potreba za komunikacijom s bližnjima ili službeno evidentiranje dužnosti, predstavljaju vrijedan izvor o jednom vremenu i sudbini tzv. „malih ljudi“ u Velikom ratu. Potreba ljudi da ostave dokumentirani trag pismom, crtežom ili fotografijom o događajima, osobama i krajevima pomažu da se danas, ali i ubuduće, stvori što objektivnija slika o Prvom svjetskom ratu i njegovom utjecaju na pojedinca i društvo u cjelini. Nekada su istraživači morali osobno dolaziti u arhive kako bi proučavali izvorne dokumente dok je u današnje vrijeme, digitalizacijom izvornog arhivskog gradiva i njegovim distribuiranjem, to moguće pregledati i putem društvenih mreža, portala i internetskih stranica. ■

Grb Kraljevske i carske varaždinske pješake regimente baron von Giesl (HR-DABJ-1201-4 Digitalna zbirka Rudolf Fingerhut)

INFO

Digitalni arhiv DABJ pogledajte na: <https://www.dabj.hr/d-kriz.php>

Aschenreiterova pisma iz zarobljeništva pogledajte na: <https://www.dabj.hr/d-prvisr.php>